

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กที่มีอายุในระหว่างเกณฑ์ต้องเข้าเรียน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มีสภาพภูมิหลังที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจของครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดู ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นต้น โดยที่รัฐไม่สามารถจะเลือกสรรได้ ดังนั้นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาภาคบังคับ ที่นักจิตวิทยาการศึกษาหรือผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ไม่อาจจะมองข้ามไปได้ก็คือ ปัญหาการซ้ำชั้นของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งทำให้สูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาการซ้ำชั้น มีความสัมพันธ์กับความสูญเปล่าทางการศึกษาอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือ ถ้ามีปัญหาการซ้ำชั้นมาก ความสูญเปล่าทางการศึกษาก็จะมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้ามีปัญหาการซ้ำชั้นน้อย ความสูญเปล่าทางการศึกษาก็จะน้อยลงด้วย ดังนั้นจึงมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

ความหมายของความสูญเปล่าทางการศึกษา

ได้มีผู้ให้ความหมายของความสูญเปล่าทางการศึกษาไว้หลายท่าน เช่น

ซงศ์ รงษ์รัตน์ (2518 : 48-58) กล่าวว่า ความสูญเปล่าทางการศึกษา หมายถึง การที่รัฐต้องเสียเงิน เสียเวลา วัสดุ อุปกรณ์ และกำลังคนไปในการจัดการศึกษา โดยที่ไม่ได้ประโยชน์

มัย สุขเยี่ยม (2525 : 11) สรุปว่า การที่เด็กเข้าเรียนมีการขาดเรียน สอบกทช้ำชั้น และการออกกลางคันจากโรงเรียนเป็นความสูญเปล่าทางการศึกษา

ไกรพุช เพชรทันกุล (2528 : 33-34) ได้ให้ความหมายของความสูญเปล่าทางการศึกษาว่าหมายถึง การที่นักเรียนเรียนไม่สำเร็จตามกำหนดเวลาเรียนในหลักสูตร และความสูญเปล่าทางการศึกษาที่เห็นได้ชัดแจนก็คือ การที่นักเรียนซ้ำชั้นและออกกลางคัน

แกคกิล และ แคนคิการ์ (Gadgil and Dandekar 1955: 67) ให้ความหมายของความสูญเปล่าทางการศึกษาว่า หมายถึง ความไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ของการศึกษาในระดัมนั้น

สาเหตุที่ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา

ก้อ สวัสดิพิพนิชย์ (2521 : 9) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษามี 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางโรงเรียน
2. องค์ประกอบที่ตัวนักเรียน และพื้นเพของนักเรียน
3. องค์ประกอบทางสังคม และเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไปของสังคมนั้น

อัมพร วิจิตรพันธ์ (2520: 28) กล่าวว่า ความสูญเปล่าทางการศึกษาเกิดจาก

1. การสอบกทก
2. การพักการเรียน
3. การออกกลางคัน

เรวัต และ คุปตะ (Rawat and Cupta 1970 : 7-9) ซึ่งเป็นนักการศึกษาชาวอินเดีย กล่าวว่า ความสูญเปล่าทางการศึกษา มีสาเหตุเนื่องจาก

1. นักเรียนขาดความรู้สึกร่วมกับทางโรงเรียน
2. ความไม่เหมาะสมของการจัดเวลาเรียน

3. ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ต่อการศึกษาของบุตร
4. นักเรียนมีสุขภาพไม่สมบูรณ์
5. ผู้ปกครองยากจน
6. ประเพณีและสังคมไม่เหมาะสม
7. โรงเรียนไม่มีโครงการปรับปรุงที่ดี
8. สอบตกซ้ำชั้นเพราะระบบการวัดผลไม่ดี
9. นักเรียนอายุน้อย หรือมากเกินไป

ปัญหา น้ำเพชร (อ้างถึงในสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี 2528 : 57-59) กล่าวว่า ความสูญเปล่าทางการศึกษาที่น่าจะนำมาพิจารณา คือ

1. นักเรียนสอบตกและซ้ำชั้น
2. ครูไม่ได้อสอน ปกติเวลาเรียนในปีการศึกษาหนึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน แต่ครูจะสอนจริง ๆ เพียงประมาณ 180 วัน สาเหตุที่นักเรียนไม่ได้เรียนเต็มที่อาจมาจาก
 - 2.1 โรงเรียนหยุดเรียนก่อนสอบ
 - 2.2 ใช้เวลาฝึกซ้อมเตรียมงานในพิธีเทศกาล
 - 2.3 ฝึกซ้อมกีฬา แข่งกีฬา
 - 2.4 พาลูกเสือ ยุวกาชาดไปพักแรม
 - 2.5 ครูดึกประชุม
 - 2.6 จัดนิทรรศการ เสริมหลักสูตร
 - 2.7 อบรมครูระหว่างภาคเรียน
3. ความสูญเปล่าเนื่องจากการใช้ห้องเรียนและอาคารเรียนไม่คุ้มค่า ขาดการบำรุงรักษา ต้องใช้งบประมาณซ่อมแซมสูง
4. ความสูญเปล่าเนื่องมาจากการบริหารงาน
 - 4.1 นโยบายไม่แน่นอน นโยบายไม่ต่อเนื่องประสานกันเช่น สร้างแล้วรื้อ
 - 4.2 จัดอัตรากำลังครูไม่พอที่ เช่น บางโรงเรียนครูขาด บางโรงเรียน

ครู เกิน

5. มีผู้หย่อนสมรรถภาพ อันเนื่องมาจาก
 - 5.1 ครูขาดความรับผิดชอบในการสอน สอนไม่เต็มที่
 - 5.2 ครูไม่สอน ทิ้งห้องเรียน
 - 5.3 ครูไม่เตรียมการสอน นักเรียนไม่ได้รับความรู้ตามหลักสูตร
6. ความสูญเสียเปล่าเนื่องมาจากการใช้วัสดุอุปกรณ์
 - 6.1 วัสดุอุปกรณ์ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เสื่อมค่าไปตามเวลา
 - 6.2 ไม่รู้จักซ่อมแซมบำรุงรักษา คอยแต่จะหาใหม่ ซื้อมใหม่
 - 6.3 สูญส่วรายไม่ประหยัด รั่วไหล
7. ความสูญเสียเปล่าอันเกิดจากการไม่มีการตรวจสอบทางสถิติและไม่มีการวางแผนที่ดี ซึ่งสถิติทางการศึกษาที่สำคัญ ๆ ได้แก่
 - 7.1 จำนวนนักเรียนในแต่ละปี
 - 7.2 อายุของนักเรียนแต่ละชั้น
 - 7.3 นักเรียนที่สอบตก
 - 7.4 คะแนนการสอบเปรียบเทียบรายกลุ่มวิชาแต่ละชั้น
 - 7.5 จำนวนนักเรียนที่ขาดเรียนในแต่ละวันและเฉลี่ยแต่ละปี
 - 7.6 เหตุผลที่นักเรียนขาดสอบและขาดเรียน
 - 7.7 สถิติรายได้ และค่าใช้จ่ายการศึกษา แยกเป็นประเภท

สถิติเหล่านี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต้องนำไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุง การศึกษา การปล่อยให้ค่าเงินการโดยไม่วิเคราะห์ แกไขวางแผนการดำเนินงาน จะทำ ให้เกิดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา เพราะเป็นการจัดการศึกษาโดยปราศจากเป้าหมาย และไม่ทราบข้อเท็จจริง

8. การออกโรงเรียนกลางคัน เป็นปัญหาห้ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพราะ การลงทุนและจัดที่เรียนให้นักเรียนทดแทนไปก่อนจะสำเร็จการศึกษา ย่อมผิดเป้าหมาย ที่กำหนดไว้

ผลที่เกิดจากการซ้ำชั้นของนักเรียน

การที่นักเรียนมีความล้มเหลวทางการเรียน เช่น การสอบตกต้องเรียนซ้ำชั้นนั้น เป็นความสูญเสียทางการศึกษาอย่างมาก และก่อให้เกิดผลเสียหาย ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้ และให้ความคิดเห็นดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2525 : 13-17) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลเสียที่นักเรียนสอบตกซ้ำชั้นไว้ 3 ประการ คือ

1. ในแง่ของความรับผิดชอบ รัฐบาลบังคับให้เด็กทุกคนเข้าเรียนอย่างน้อยที่สุดเป็นเวลา 6 ปี โดยมอบให้โรงเรียนเป็นฝ่ายรับผิดชอบในการจัดการอบรมสั่งสอน เพื่อสนองความต้องการของเด็กเอง และของประเทศชาติ แต่ผลกลับปรากฏว่า เด็กจำนวนมากไม่ได้รับสนองความต้องการ ทั้งส่วนตนและของประเทศชาติ เนื่องจากเกิดความล้มเหลวทางการเรียน เป็นสิ่งที่น่าคิดว่า ความรับผิดชอบของโรงเรียนอยู่ที่ไหน
2. ในแง่ของมนุษยธรรม ควรสำนึกในผลเสียที่เกิดกับตัวนักเรียนและครอบครัวของเขา ในส่วนที่เกิดกับตัวนักเรียน การที่นักเรียนมีผลการเรียนต่ำและสอบตก นอกจากจะทำให้ขาดความรู้ ทักษะ ความสามารถที่ควรจะมีแล้ว ยังเป็นการทำลายมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) มีความรู้สึกว่าคนไร้ความสามารถ ลดแรงจูงใจและความมุ่งมั่น ขาดความมั่นใจ บางคนอาจปรับตัวไปในทางก้าวร้าว ฯลฯ เป็นที่น่าสงสัยว่า ถ้าเขาไม่ได้เรียนในโรงเรียน หากแต่พัฒนาตามวิถีทางและสภาพครอบครัวของเขาแล้ว เขาอาจเป็นคนที่มีบุคลิกภาพดีกว่าก็ได้ ในส่วนที่เกิดขึ้นในครอบครัว เมื่อนักเรียนเรียนอ่อนและสอบตก บิดามารดาก็พลอยเป็นทุกข์ไปด้วย และยังคงสูญเสียค่าใช้จ่ายจากการต้องเรียนซ้ำชั้น เสียแรงงานเนื่องจากเด็กเอาเวลามาเรียนซ้ำอีก
3. ในแง่ผลเสียที่มีต่อประเทศชาติ การที่มึนักเรียนสอบตกซ้ำชั้น ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้กับคนเดิมหรือกลุ่มเดิมอีก และการที่มีผู้จบการศึกษาหรือออกจากระบบการศึกษาด้วยความรู้ความสามารถในระดับต่ำ มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางลบ จะทำให้สูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ และ เกิดเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี (2528 : 3-5) ศึกษาปัญหาและ ผลการซ้ำชั้นปีการศึกษา 2526-27 พบว่า ผลที่เกิดจากการตกซ้ำชั้นของนักเรียน มีดังต่อไปนี้

1. เสียงบประมาณ ซึ่งในปีหนึ่ง ๆ รัฐต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมาก และผู้ปกครองของนักเรียนก็ต้องรับผิดชอบในรายจ่ายแต่ละคนในแต่ละปีการศึกษาเกี่ยวกับ เครื่องเขียน แบบเรียน อุปกรณ์ วัสดุต่าง ๆ และเครื่องแต่งกาย เป็นต้น
2. เสียเวลา กล่าวคือ เสียเวลาทั้งตัวเด็ก ผู้ปกครอง และครูผู้สอน
3. เสียแรงงาน ในกรณีนักเรียนอยู่ในชนบท การซ้ำชั้นย่อมมีความหมาย ต่อครอบครัวและผู้ปกครองเป็นอย่างมาก เพราะว่าโอกาสที่นักเรียนจะได้ออกไปช่วย ทำงานเมื่อพ้นจากเกณฑ์ภาคบังคับย่อมใช้เวลาอันยิ่งชั้นคามไปด้วย
4. ในด้านสังคม นักเรียนซ้ำชั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความรู้สึกนึกคิดไป ในทางลบต่อสังคม ต่อการศึกษา และต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ถ้าหากว่านักเรียนซ้ำชั้น เหล่านั้นถูกกู่หมิ่นเหยียดหยาม ถ้าได้พบครูที่คุ่มไม่เข้าใจจะทำให้เกิดความห่อถอยหมด ก่าตั้งใจ และจะทำตัวให้เป็นปัญหาต่อครอบครัวและสังคม เป็นอย่างมาก
5. การจัดชั้นเรียนและห้องเรียน เมื่อมีนักเรียนซ้ำชั้นในโรงเรียนต่าง ๆ ย่อมนำมาซึ่งปัญหาในการจัดชั้นเรียนและห้องเรียน ครูต้องคอยพะวงต่อเด็กซ้ำชั้น การสอน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะไม่สะดวก ครูผู้สอนจะต้องเพิ่มความสนใจต้องช่วยสอนซ่อมเสริม ให้กลุ่มที่ตกซ้ำเรียนเรียนทันกลุ่มอื่น ครูอาจไม่มีเวลาพอที่จะกระทำเช่นนั้นได้ และครูหลาย ๆ คนก็มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักเรียนที่ซ้ำชั้น หรือถ้าหากจัดนักเรียนซ้ำชั้นไว้เป็นพวกต่างหาก อีกห้องหนึ่งก็เป็นปัญหาในการจัดครู เข้าสอนเพราะต้องพบกับนักเรียนที่มีปัญหาทั้งหมด และ ถ้าโรงเรียนใดมีห้องเรียนไม่เพียงพอแล้วก็จะยิ่งสร้างปัญหาเพิ่มขึ้นในการจัดห้องเรียน ให้กับนักเรียนกลุ่มนี้
6. สมรรถภาพทางการสอนและการบริหารงานด้านวิชาการ การที่นักเรียน ซ้ำชั้น อาจมีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ขาดเรียนจนเวลาเรียนไม่พอ และไม่มาจนจุด ประสงค์การเรียน การที่นักเรียนขาดเรียนอาจเป็นเพราะมีทัศนคติไม่ดีคือโรงเรียน ก่อ การเรียนและต่อครูผู้สอน หรือสภาพแวดล้อมโรงเรียนก็ได้ ในกรณีนี้ที่นักเรียนต้องซ้ำชั้น

เพราะไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนนั้นเป็นความรับผิดชอบของครูผู้สอนที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้ผ่านจุดประสงค์ให้ได้

ดังนั้น จึงเป็นปัญหาทั้งแง่การบริหารและด้านวิชาการ ซึ่งโรงเรียนจะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมชัย วุฒิปรีชา (2509 : 8) ได้เสนอแนะถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้นักเรียนสอบตกซ้ำชั้นมาก ได้แก่

1. สภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
2. ความแตกต่างทางภาษา
3. ครูมีวุฒิค่า
4. การสูญเสียเวลาเรียน
5. การบริหารงานการศึกษาขาดประสิทธิภาพ
6. ระบบการสอนไม่รัดกุมแน่นอน

ปัญหาการซ้ำชั้นของนักเรียน เป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการจัดการศึกษา เพราะการซ้ำชั้นเป็นการสูญเสียเวลาทางการศึกษา และทางเศรษฐกิจของประเทศ

สุข เกษชัย (2506 : 2) ได้ศึกษาตัวการที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่นแปดคน พบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีขึ้น ได้แก่ ครูผู้สอน ขรรมชาติของนักเรียน สิ่งแวดล้อมที่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอน ผู้ปกครองและเพื่อน ๆ แต่ถ่าสิ่งเหล่านี้ กลายเป็นอุปสรรคของการเรียนแล้วก็จะทำให้นักเรียนไม่สามารถจะใช้ศักยภาพและความสามารถได้เต็มที่เท่าที่ควร และจากรายงานการวิจัยฉบับที่ 7 ของกรมสามัญศึกษา (2513 : 1-5) ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผลการเรียนของนักเรียนจะดีหรือไม่นั้น กล่าวโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับครูผู้สอนและวิธีสอน ตัวเด็กและการเรียนของเด็ก คุณภาพของการจัดการศึกษา สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และวิธีวัดผล

ในปี พ.ศ. 2506 ปรากฏ ประชัญช์ ปรินญาซิมมาวงศ์ (2526 : 76-77) ได้ศึกษา ปัญหาของเด็กจำนวน 312 คน ปรากฏผลดังนี้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน เป็นไปในลักษณะพื้น ๆ นักเรียนไม่กล้าถามในระหว่างเรียน หรือเลิกจากเรียนแล้ว ไม่กล้าขอคำแนะนำจากครู ทำให้นักเรียนมีลักษณะเฉื่อยชา มีกังวลเกี่ยวกับวิชาที่เรียน ว่ายากเกินไป ความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างเด็กกับผู้ปกครองหลายครอบครัว มีลักษณะห่างเหิน ซึ่งมีผลทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน เกิดความขัดแย้งกันขึ้น ในปัญหา เดียวกันนี้ บันลือ พฤษะวัน (2528 : 8-9) ได้กล่าวเกี่ยวกับสภาพของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งนอกจาก ความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ยังมีสภาพบางอย่างเช่น สภาวะทางโภชนาการของเด็ก ไม่ดี ทำให้เป็นโรคขาดสารอาหาร ปัญหาในค่านิยมสุขภาพอนามัย และสติปัญญา ปัญหาเรื่อง ความพร้อมทางการเรียน ปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง เป็นต้น

กัลยา สฤษดิ์กุล (2508 : 23-34) ได้พูดถึงสาเหตุที่นักเรียนสอบตกไว้ดังนี้

1. ครูลาหยุดราชการแล้วไม่มีครูสอนแทน ทำให้การสอนไม่ติดต่อกัน นักเรียน จึงเรียนอ่อน
2. ครูไม่เพียงพอกับจำนวนห้องเรียน
3. ครูสอนไม่ ถูกวิธี
4. ครูสอนไม่เต็มที่
5. ครูมีวุ่นวายกับงานธุรการ กิจกรรมพิเศษ และงานปรับปรุงอาคารสถานที่ มากกว่าคุณภาพในการสอน
6. ครูไม่เข้าใจวิธีการวัดผล และตั้งมาตรฐานในการสอนไว้สูงเกินไป
7. นักเรียนยากจนขาดเครื่องเรียน เสื้อผ้าและอาหารทำให้เรียนไม่ ติดต่อกัน
8. นักเรียนมีสุขภาพไม่ดี
9. นักเรียนมีสติปัญญาทึบ
10. ผู้ปกครอง ไม่สนับสนุนและไม่สนใจการเรียนของนักเรียน
11. การคึกคักระหว่างบ้านกับโรงเรียนไม่ดี

12. การบริหารโรงเรียนไม่ดี
13. ห้องเรียนไม่เหมาะสม คับแคบอึดอัด

สงบ ทองสาย (2509 : 555-560) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนเรียนอ่อน ไว้ดังนี้

1. เป็นพวกเด็กปัญญาอ่อน เด็กพวกนี้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้จำกัด เพราะมีความบกพร่องทางสมองมาแต่กำเนิด การแก้ไขหรือรักษาให้ฉลาดขึ้นนั้นทำไม่ได้
2. ความบกพร่องของระบบรับรู้สีกลิ่นเป็นทางเรียนรู้ เช่น สายตาสั้น หูตึง
3. ความพิการของสมอง เนื่องจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น บริเวณศีรษะถูกกระทบกระเทือนโดยอุบัติเหตุ หรือเกิดจากเป็นโรคติดเชื้ออย่างแรง เช่น ป่วยเป็นไทฟอยด์ หรือ โรคซิฟิลิส ที่ติดมาจากพ่อแม่
4. สุขภาพร่างกายไม่ดี
5. การขาดอาหาร
6. อารมณ์ของเด็ก
7. เหตุการณ์ที่โรงเรียน เช่น บรรยากาศของห้องเรียน ท่าทีของครูผู้สอน ท่าทีของเพื่อนร่วมชั้น เหล่านี้ เป็นต้น ทำให้เด็กเรียนหนังสือไม่ได้
8. ครูผู้สอน ครูไม่เอาใจใส่ต่อการสอน ทำให้เด็กเบื่อหน่ายต่อการเรียน และเรียนไม่ดี

ถวัลย์ มาศศิริ (2527 : 7-10) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความล้มเหลวทางการเรียนของนักเรียน มีดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย เช่น สายตาสั้น ตาพร่า หูตึง หูหนวก เป็นต้น
2. องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา เช่น สติปัญญาไม่ดี อารมณ์ไม่มั่นคง เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ความเชื่อในเรื่องผีสง การนับถือผี ซึ่งไม่ใช่ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เด็กเกิดความสับสนในเรื่องความรู้เก่ากับความรู้ใหม่

4. องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนของครู เช่นครูถ่ายทอดความรู้ไม่ถูกวิธี ไม่น่าสนใจ หรือขาดการเตรียมการสอน ครูมีอารมณ์เฉยๆ ครูชอบละทิ้งห้องเรียน เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อ การเรียนของนักเรียนอย่างมาก

5. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ เช่น พ่อแม่ยากจน ก็มักจะให้นักเรียน ขาดเรียนไปช่วยทำงานบ้าน เลี้ยงน้องบ้าง ทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่อง

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2527 : 17-21) ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนา เพื่อหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ปัญหาการซ้ำชั้นของนักเรียน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาประกอบด้วยครู ประจำชั้นและผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,450 คน มีผลพอสรุปได้ ดังนี้

สาเหตุของการซ้ำชั้นที่สำคัญ ๆ มี 2 ประการ คือ

1. นักเรียนมีเวลาเรียนไม่ครบ เนื่องจากขาดเรียน
2. นักเรียนไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. นักเรียนมีเวลาเรียนไม่ครบเนื่องจากขาดเรียน เพราะ
 - 1.1 เจ็บป่วยติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ
 - 1.2 ขาดแคลนเสื้อผ้า และอุปกรณ์การเรียน
 - 1.3 ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการมาเรียน เพราะยากจน
 - 1.4 ต้องช่วยผู้ปกครองทำงาน บางครั้งต้องไปทำงานต่างถิ่น

เป็นเวลานาน ๆ

- 1.5 การคมนาคมไม่สะดวก ในระยะไม่เกิน 3,000 เมตร
- 1.6 โรงเรียนอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านเกินกว่า 3,000 เมตร
- 1.7 นักเรียนมีชื่ออยู่ในทะเบียนและบัญชีเรียกชื่อ แต่ไม่มีตัว

มาเรียน

- 1.8 ครูไม่สอนตามแผน
- 1.9 ครูลาโรงเรียนบ่อยครั้ง

2. นักเรียนไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ เพราะ

- 2.1 ภาษาถิ่นมีอิทธิพลมากกว่าภาษาไทย จึงไม่สามารถผ่านจุดประสงค์ภาษาไทยและบางกลุ่มประสบการณ์
- 2.2 ครูยึดถือเกณฑ์ตามระเบียบวัดผลและ เกณฑ์ของครู
- 2.3 การรับเด็กก่อนเกณฑ์เพื่อมาเตรียมเด็ก
- 2.4 การวัดผลปลายภาคและปลายปี

ในขณะเดียวกัน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี (2527 : 22-25) ก็ได้ทำการศึกษาสาเหตุของการซ้ำชั้นของนักเรียนจากความคิดเห็นของครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 170 คน จาก 130 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีสถิติการตกซ้ำชั้นสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งจังหวัด โดยอาศัยข้อมูลจากปีการศึกษา 2526 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด แล้วนำมาจัดกลุ่มของสาเหตุที่คล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกันได้สาเหตุใหญ่ ๆ 3 ประการ ดังนี้

1. สาเหตุจากผู้ปกครองและสภาพแวดล้อม เนื่องมาจาก
 - 1.1 ผู้ปกครองไม่ยอมให้ลูกมาเรียน ให้ช่วยทำงานบ้าน ซากแกลน เลี้ยงม้า
 - 1.2 ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการเรียนของเด็ก
 - 1.3 เด็กติดตามผู้ปกครอง ไปประกอบอาชีพที่อื่น
 - 1.4 ปัญหาจากผู้ปกครอง เช่น พ่อแม่แยกกันอยู่ พ่อแม่ทะเลาะกันเป็นประจำ อยู่กับพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ถูกผู้ปกครองลงโทษบ่อย ๆ
 - 1.5 ผู้ปกครองส่งเด็กมาเข้าเรียนช้ากว่ากำหนด เช่น เปิดเรียนแล้ว 1-2 เดือน จึงมาเรียน หรือส่งมาเรียนกลางปี
 - 1.6 แม่กินยามาขณะตั้งครรภ์ เพื่อจะได้ขยันทำงาน เพื่อเลี้ยงชีพ เด็กที่คลอดออกมาจึงมีสติปัญญาอ่อน

2. สาเหตุจากตัวนักเรียน เนื่องจาก

2.1 ขาดเรียนเป็นประจำ หรือมาเรียนเพียง 2-3 วัน แล้วหายไปเลย

2.2 ขาดความพร้อมทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม

2.3 ปัญญาอ่อน

2.4 เมื่อหน่วยต่อการเรียน ไม่กระตือรือร้น ขาดความอบอุ่นจาก

ผู้ปกครอง ไม่ร่าเริง

2.5 มีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น สายตาสั้น หูหนวก เป็นต้น

2.6 สุขภาพไม่แข็งแรง

และในปีเดียวกันนี้เอง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นครสวรรค์

(2527 : 21-25) ก็ได้ทำการวิจัยและเสนอผลการสัมมนาปัญหาซ้ำชั้น ไว้ดังนี้

1. นักเรียนมีความพร้อมแตกต่างกันมาก ระหว่างในชนบทกับในเมือง ทำให้มี
ปัญหาทางการเรียนการสอน

2. นักเรียนยังไม่กล้าแสดงออกเท่าที่ควรทำให้ครูไม่มั่นใจว่า นักเรียนจะได้
เนื้อหาครบถ้วนตามหลักสูตร และทำให้ครูเน้นเนื้อหามากกว่ากิจกรรม ไม่อาจเปลี่ยน
พฤติกรรมการสอนของครูได้

3. เด็กขาดเรียนมาก เพราะผู้ปกครองไม่สนใจการเรียนใช้แรงงานนักเรียน
เด็กเมื่อการเรียน

4. เด็กขาดอุปกรณ์การเรียน เช่น เลื่อนผ้า สมุด กินสอ

5. เด็กพวกหนึ่งการเรียนอ่อนสมควรได้รับการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือ

สำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม (2527 : 12) ก็ได้ศึกษา
องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของการซ้ำชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาได้ผลสรุปออกมาว่า การ
ซ้ำชั้นของนักเรียนมีสาเหตุที่สำคัญเรียงตามลำดับต่อไปนี้

1. สาเหตุด้านบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มี 6 องค์ประกอบดังนี้
 - 1.1 บิดามารดาไม่กวักขันให้นักเรียนมีความสนใจ และเตรียมตัวในการเรียน
 - 1.2 บิดามารดาไม่สนใจในการเรียนของบุตร
 - 1.3 บิดามารดาขาดการจ้จระเบียบและวางแผนที่ดี
 - 1.4 บิดามารดามีรายไค้ต่ำ
 - 1.5 บิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา
 - 1.6 บิดามารดามีการศึกษาต่ำ
2. สาเหตุด้านเศรษฐกิจ สังคม มีองค์ประกอบที่สำคัญเรียงลำดับความสำคัญดังนี้
 - 2.1 ฐานะความเป็นอยู่ยากจนและขาดแคลน
 - 2.2 ครอบครัวที่นักเรียนอยู่อาศัย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี
 - 2.3 ครอบครัวที่นักเรียนอยู่อาศัยตั้งอยู่ในชุมชนชั้นต่ำ
3. สาเหตุด้านตัวนักเรียนเอง มีองค์ประกอบที่เรียงลำดับความสำคัญของการเข้าชั้น คั้งนี้
 - 3.1 นักเรียนขาดเรียนเป็นประจำ
 - 3.2 นักเรียนขาดความพยายาม
 - 3.3 นักเรียนไม่สนใจการเรียน
 - 3.4 นักเรียนขาดความพร้อม
 - 3.5 นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเอง

นิคม คำานวนมาสก และคนอื่น ๆ (2516 : 121-126) ได้สรุปผลการวิจัยการสอบคคคของนักเรียนชั้นประถมศึษาตอนคั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยที่สำคัญที่สุดไค้แก่

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากตัวเล็กเอง แบ่งออกเป็นข้อย่อย ๆ คั้งนี้
 - 1.1 สติปัญญาไม่ค้
 - 1.2 ขาดอุปกรณ่การเรียน

- 1.3 มีปัญหาคันสุขภาพร่างกาย เช่น ประสาทสัมผัสไม่ดี
- 1.4 ซากความพร้อม
- 1.5 มีปมค้อย
- 1.6 ซากเรียนบ้อย
- 1.7 ไม่สนใจเรียน
- 1.8 เกียจคร้าน
- 1.9 หนีโรงเรียน

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับครอบครัว

นักเรียนกลุ่มที่สอบได้มีผู้ปกครองที่มองเห็นความสำคัญของการศึกษา มากกว่า และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มที่สอบตก

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนและครู

ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนและครู ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน อาคารเรียนและห้องเรียน บริการต่าง ๆ อัตราส่วนระหว่างจำนวนอาคารเรียน ห้องเรียน ครูต่อจำนวนนักเรียน ความแออัด การขาดอุปกรณ์การสอน ปัจจัยเกี่ยวกับครู เช่น ครูมีชั่วโมงสอนมาก เกิดความเบื่อหน่าย ซากความถนัด ไม่ชำนาญการสอน ปัญหาส่วนตัวของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้อำนวยการและผู้บริหารไม่ดี

เพรสคอตต์ (Prescott 1961 : 15) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเด็กต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา 30 ปี โดยใช้ความรู้ทางชีววิทยา สังคมวิทยา และการแพทย์ พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนมีอยู่ 6 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบทางร่างกาย
2. องค์ประกอบทางครอบครัว
3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและการอบรมสั่งสอนที่บ้าน
4. องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อน
5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน
6. องค์ประกอบทางการปรับตัว

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้บางอย่างก็เป็นสิ่งที่ส่งเสริม (Favorable Factors) และบางอย่างก็เป็นอุปสรรค (Unfavorable Factors) ต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนคนหนึ่ง แต่อาจจะไม่เป็นอุปสรรคต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนอีกคนหนึ่ง

เจนกินส์ (Jenkins 1970 :1512) ได้ศึกษามุคคลิกลักษณะก้านการรับรู้ของนักเรียนที่สอบตกในระดับมัธยมศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียน (Nongraded Secondary School) โดยทำการสัมภาษณ์ แล้วนำลักษณะ 20 ประการของนักเรียนมาทำการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) พบว่า ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสอบตก ได้แก่ การขาดคุณภาพทางก้านอารมณ์ การยอมรับตัวเองว่าเป็นผู้ไม่มีความสามารถ หักศนคติไม่คืคื่อทางโรงเรียน ไม่สนใจคื่อผลการเรียน ไม่มีควมกระคื่อหรือร้น และไม่มีควมออกหนคื่อประสบกการณในการเรียนรู

นิโคลส์ (Nicholes 1974 : 5177) ได้ศึกษาควมแตกค่างระหว่างผู้สอบตกและสอบคื่อ ของคื่อคื่อที่เข้าคื่อในหลคื่อสุทรการสอบแทรกพัฒนาระบบประสาคควมรู้สคื่อ โดยการวัดพัฒนากการค่านควมพร้อมและสคื่อปญญากอนและหลคื่อการเข้าคื่อรงการ เพื่อนำคื่อแนนที่เพิ่มมาคื่อการวิเคราะห์ พบว่า การมาเรียนเป็นคื่อประกอบที่สาคคื่อที่ทำให้เกิดการพัฒนาสูงคื่ออย่างมีนคื่อสาคคื่อ

วูดเวอรด์ จูเนียร์ (Woodward Jr. 1971 : 51) ได้ศึกษานักเรียนจ่านวน 59 คน ใช้เวลาศึกษาอยู่ 4 ปี เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสคื่อปญญาของสแตนฟอร์ด บินเท (Stanford Binet) แบบสอบเมโทรโปลิตันอะชิฟเมนคื่อ (Metropolitan Achievement Test) และรายงานการบันทคื่อพฤติกรรมที่โรงเรียนของนักเรียน (School Behavioral Checklists) โดยครุเป็นผู้บันทคื่อ นอกจากนี้ยังได้คื่อคื่อคื่อสัมภาษณ์คื่อคื่อ บคื่อคื่อการคื่อของคื่อคื่อ ปรากฏผลว่า คื่อคื่อในเซคคื่อเมืองที่มาจากครอบครว้ที่มีรายคื่อคื่อ ขาดการวางระเบียบแบบแผนในครอบครว้ จะมีคื่อคื่อสอบตกขาคื่อชั้นสูง ซึ่งคื่อให้คื่อเห็นว่า การจคื่อระเบียบ (Organized) ของครอบครว้และสกาพเศรชฐกรคื่อของครอบครว้ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลคื่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและการสอบคื่อสอบตกของนักเรียน

คลาร์ก (Clark 1967 : 339) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของบิดามารดากับภาวะการศึกษาของบุตรหลานชาวอเมริกันไนโกร จำนวน 1,519 คน พบว่า

1. ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของบิดามารดากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับวิทยาลัยของบุตรหลานจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
2. ระดับอาชีพของบิดามารดา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลการเรียนของบุตรหลาน
3. ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการศึกษาของบุตรหลาน กล่าวคือ ถ้าบิดามารดามีอาชีพและระดับ การศึกษาต่ำ นักเรียนจะมีแนวโน้มที่จะเรียนไม่ดีและสอบตกซ้ำชั้นสูง

โยชิโอบุ กอนุโก และโนบุโอบุ อันโอบุ (อ้างถึงในพรณี รองโสภา 2516 : 39-48) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการซ้ำชั้นกับเจตคติของบิดามารดาของเด็ก รวมทั้ง เจตคติที่มีต่อเศรษฐกิจ-สังคม และวัฒนธรรม โดยสัมภาษณ์บิดามารดาของนักเรียน ซ้ำชั้นของโรงเรียนวัดโพธิ์ ตำบลบางเค็ม จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 50 คน ปรากฏผลดังนี้

1. บิดามารดากลุ่มซ้ำชั้น มีแนวโน้มของความต้องการให้เด็กเข้าเรียนน้อยกว่า และเห็นว่า โรงเรียนมีส่วนช่วยให้บุตร ของคนมีอาชีพตามที่ตนประสงค์น้อยกว่าบิดามารดา กลุ่มไม่ซ้ำชั้น
2. บิดามารดากลุ่มซ้ำชั้น และไม่ซ้ำชั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านความต้องการของบิดามารดาที่จะให้บุตรเรียนสูงขึ้น การเลือกอาชีพที่ตนต้องการ สำหรับบุตร ประโยชน์ที่ตนเห็นว่า จะได้จากการศึกษาที่บุตรไปโรงเรียน
3. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านนิสัยในการฝึกฝนทางสติปัญญา ความรู้สึกของคนอื่น ๆ ที่มีต่อบิดามารดาที่ส่งบุตร เข้าศึกษาสูง ๆ แต่กลุ่มซ้ำชั้นสนใจใน สัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนของบุตรมากกว่ากลุ่มไม่ซ้ำชั้น

ประมวญ ทิศคินสัน (2509 : 130-137) ได้อ้างถึงผลการวิจัยเพื่อแก้ความเข้าใจผิดบางประการ เกี่ยวกับการให้เด็กต้องเรียนซ้ำชั้น ดังนี้

1. การให้เด็กซ้ำชั้นแล้วจะทำให้มีความรู้แน่นขึ้น ข้อนี้ไม่เป็นความจริง เพราะจากการค้นคว้าของ ออทโท (Otto, 1944 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี 2520 : 16) พบว่า เด็กซ้ำชั้นเพียงร้อยละ 20 ก็ขึ้นเล็กน้อย ส่วนที่เหลือเรียนเท่าเดิมหรือเลวลง

2. การให้เด็กซ้ำชั้นจะทำให้ปรับปรุงอารมณ์ดีขึ้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นความจริง จากการค้นพบของ อาร์เธอร์ (Arthur, 1936 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี 2520 : 16) พบว่า เด็กซ้ำชั้นจะปรับตัวลำบาก สูญเสียความมั่นใจ เพราะคิดว่า ตนเองไม่มีความสามารถเท่าคนอื่น เกิดความท้อในฐานะผู้แพ้ตลอดเวลา

3. การเอาเรื่องการสอนทบทวนซ้ำจะทำให้เด็ก ชะมักเขม้นในการเรียนมากขึ้น ข้อนี้เป็นการเข้าใจผิด เพราะจากการค้นคว้าของคลีนและแบรนสัน and Branson, 1929) กุก (Cook, 1941) บาร์เกอร์ (Barker, 1942) ต่างก็พบว่า การกระทำดังกล่าวไม่ได้ทำให้เด็กเรียนดีขึ้นเลย (อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี 2520 : 16)

4. การให้เด็กสอบทบทวนซ้ำชั้น เพื่อรักษามาตรฐานการเรียนข้อนี้ก็ไม่เป็นความจริง (อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี 2520 : 16) พบว่าโรงเรียนที่มีเด็กสอบทบทวนซ้ำชั้นมากกลับเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานต่ำ

5. การแยกเด็กเรียนดี ๆ ขึ้นชั้นต่อไป แล้วแยกเด็กอ่อนมาเรียนรวมกัน เพื่อทำให้ระดับความรู้ของเด็กในชั้นหนึ่ง ๆ เสมอกัน จะทำให้สอนสบายขึ้น ข้อนี้ก็ไม่มีจริงเช่นเดียวกัน เพราะจากการค้นพบของ แอคริดจ์ (Akridge, 1935) อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี 2520 : 16) ปรากฏว่า เด็กที่เก่งด้วยกันหรือเด็กอ่อนด้วยกัน ก็มีความแตกต่างกันในกลุ่มพอ ๆ กัน

ดังนั้นการให้นักเรียนซ้ำชั้นจึงมิได้ทำให้บรรลุถึงจุดประสงค์แห่งการพัฒนาทางการศึกษาที่ตั้งไว้ กลับจะทำให้เกิดผลเสียหลายอย่างใหญ่หลวง ในด้านความเกียติของสติปัญญาและพัฒนาการทางสังคมของนักเรียน จึงเป็นปัญหาที่ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องช่วยกันปรับปรุง พัฒนาเพื่อแก้ปัญหานี้อย่างจริงจัง